
ایران و ثبات سیاسی در تاجیکستان

(پس از فروپاشی شوروی)

دکتر محمد رضا رفیعی دولت آبادی

دکتر علیرضا زرگر

www.ketab.ir

سرشناسه	:	رفیعی دولت‌آبادی، محمدرضا، ۱۳۵۵.
عنوان و نام پدیدآور	:	ایران و ثبات سیاسی در تاجیکستان (پس از فروپاشی شوروی)/ محمدرضا رفیعی دولت‌آبادی، علیرضا زرگر.
مشخصات نشر	:	تهران: پرتوک، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	:	۱۰۴ ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۸۷۸۲-۷۲-۸
وضعیت فهرست‌نویسی	:	فیپا
موضوع	:	ایران - روابط خارجی - تاجیکستان
موضوع	:	تاجیکستان - روابط خارجی - ایران
موضوع	:	ایران - روابط خارجی - آسیای مرکزی
موضوع	:	آسیای مرکزی - روابط خارجی - ایران
موضوع	:	تاجیکستان - سیاست و حکومت - ۱۹۹۱ - م.
شناسه افزوده	:	زرگر، علیرضا، ۱۳۵۵.
رده‌بندی کنگره	:	DSR ۱۶۵۶
رده‌بندی دیویی	:	۳۲۷/۵۵۰۵۸۶
شماره کتابشناسی ملی	:	۷۵۴۵۲۸۶

ایران و ثبات سیاسی در افغانستان

(پس از فروپاشی شوروی)

دکتر محمدرضا رفیعی دولت آبادی

دکتر علیرضا زرگر

نوبت و سال چاپ: اول، ۱۴۰۰

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۷۸۲-۷۲-۸

صفحه آرایشی و طراحی جلد: مؤسسه کتاب آرا

چاپ و صحافی: مشکی

قیمت: ۳۰۰۰۰ تومان

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

مرکز پخش: میدان انقلاب - خیابان وحید نظری، پلاک ۱۵۰، واحد ۵

تلفن تماس: ۶۶۹۷۹۱۶۵ - ۰۹۱۰۱۴۴۲۰۵۹

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۷
مقدمه.....	۱۱
فصل اول: ایران در منطقه آسیای مرکزی قبل و بعد از فروپاشی شوروی.....	۱۵
ایران از تهدید شوروی تا همکاری اقتصادی.....	۲۰
فصل دوم: اوضاع سیاسی تاجیکستان و روند ثبات سیاسی در این کشور (پس از فروپاشی شوروی).....	۳۱
اصلاحات در نظام‌های آسیای مرکزی خصوصاً تاجیکستان.....	۴۰
فصل سوم: منافع ملی ایران در آسیای مرکزی و استقرار ثبات سیاسی در تاجیکستان.....	۵۶
۱. منافع اقتصادی ایران در آسیای مرکزی.....	۵۸
۲. منافع سیاسی ایران در آسیای مرکزی.....	۷۲
۳. منافع فرهنگی ایران در آسیای مرکزی.....	۷۸
۴. نقش ایران در ملت‌های مسلمان شوروی سابق.....	۸۶
جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....	۸۷
فهرست منابع.....	۹۷
مقالات فارسی.....	۹۷
مجلات و روزنامه‌ها.....	۹۹
کتاب و مقالات انگلیسی.....	۱۰۲

پیشگفتار

هدف از نگارش این کتاب بررسی وجود یا عدم وجود و عوامل ایجاد ثبات سیاسی در آسیای مرکزی به طور اعم و تاجیکستان به طور اخص و تاثیر جمهوری اسلامی ایران بر آن می باشد و اینکه در زمان اتحاد جماهیر شوروی سابق و بعد از استقلال جمهوری های آسیای مرکزی چه عواملی زمینه های برای بی ثباتی در آن منطقه یا کشور را فراهم آورند و برای کسب ثبات سیاسی چه نوع سیاست هایی از طرف رهبران منطقه به خصوص تاجیکستان اتخاذ شده است.

با توجه به موقعیت ایران در منطقه و منافع اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، که برای خود در منطقه قائل می باشد، حرکات و سیاست های ایران در این منطقه، محل مناقشات زیادی بین سیاستمداران و تحلیل گران غربی بوده است. با این حال آن چه ما به دنبال دستیابی به آن می باشیم، نقش ایران در استقرار ثبات سیاسی منطقه آسیای مرکزی و بالاخص تاجیکستان می باشد که به تفصیل در این اثر به آن پرداخته خواهد شد.

نظام های آسیای مرکزی برای تثبیت اوضاع سیاسی و برطرف نمودن بحران های اجتماعی-اقتصادی نیازمند تغییر و تحولات بودند. در این زمینه نخبگان سیاسی نقش بسیار مهمی را ایفا نمودند. آن ها در پاسخ به رشد بحران های موجود نشان داده اند که قابلیت حرکت اصلاحی را هم در سیستم حکومتی و هم در سیاست های

خودشان مبنی بر یک تلاش گسترده برای جلب نظر توجهات عمومی دارند. درواقع یک روند اصلاح داخلی هم برای تغییر کادر سیاسی و هم خط مشی سیاسی به این نظام‌ها فرصت دادند تا خودشان را به‌عنوان مدافع منافع ملی قلمداد نمایند. تمرکزگرایی چنین رهبرانی هم‌چون اصلاحات فرهنگی و اقتصادی (حداقل در کوتاه مدت) موجب کاهش تیرگی روابط فی‌مابین و حمایت اکثریت توده مردم از آن‌ها شد. با یک تجزیه و تحلیل کلی پیرامون حوادثی که در تاجیکستان اتفاق افتاده است می‌توان چنین استنباط نمود که عدم صلاحیت و ناتوانی نظام‌های بر سر قدرت به رهبری محکم‌اف، اصلانوف و نبی‌اف و اسکندر اف موجب شد تا آن‌ها به‌عنوان عوامل اصلی تزلزل سیاسی و رشد جنبش مخالف محسوب گردند. چنین زمامدارانی موقعی که با شورش اجتماعی مواجه گشته‌اند به جای پرداختن به حل مشکل همانند جمهوری‌های دیگر (که از طریق تغییرات کاری و برپایی اصلاحات فرهنگی و اقتصادی مشکل خویش را حل نمودند) در انتظار مساعدت حکومت مرکزی برای حفظ کنترل سیاسی خویش به سر برده‌اند. به‌کارگیری سربازان خارجی در جهت سرکوب مخالفین دوشنبه: بی‌میلی تاجیک در برقراری ارتباط به منظور زمینه مناسب برای صلح و آشتی ملی، دستگیری مخالفین و عدم مجوز لازم برای فعالیت سیاسی احزاب همگی موجب گردید تا نخبگان سیاسی حاکم در تاجیکستان اعتبار خودشان را نزد مردم از دست داده و در مقابل گروه‌ها و احزاب جدید سیاسی از حمایت مردمی برخوردار گردند.

برای ایجاد آشتی ملی باید متذکر شد که آمادگی جهت پی‌گیری روند صلح در تاجیکستان از سال ۱۹۹۳ (آذر ماه ۱۳۷۲) شروع شد و پس از برگزاری چندین دور گفت‌وگو و مذاکره به نتایجی هم‌نایل آمد. ولی با گذشت زمان یک نوع عدم اعتماد و اطمینان میان طرفین وجود داشت تا این‌که نهایتاً پس از انجام مذاکرات متعدد صلح نامه عمومی در تاریخ ۲۷ ژوئن ۱۹۹۷ (۱۳۷۶) به امضای طرفین رسید، که

بسیار حائز اهمیت بود.

در فصل اول به اوضاع سیاسی منطقه آسیای مرکزی قبل و بعد از فروپاشی شوروی و در فصل دوم اوضاع سیاسی تاجیکستان و روند ثبات سیاسی در این کشور (پس از فروپاشی شوروی) و در فصل سوم به منافع ملی ایران در آسیای مرکزی و استقرار ثبات سیاسی در تاجیکستان پرداخته شده است.

دکتر محمدرضا رفیعی دولت آبادی - دکتر علیرضا زرگر